

DANIELA-IULIANA RADU

DREPT BANCAR

DANIELA-IULIANA RADU

DREPT BANCAR

Copyright © 2014, **Editura Pro Universitaria**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
Editurii Pro Universitaria

Nici o parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
Editurii Pro Universitaria

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DANIELA-IULIANA RADU

Drept Bancar / Daniela-Iuliana Radu. - București :
Pro Universitaria, 2014

Bibliogr.

ISBN 978-606-647-967-7

336.71(498)

CAPITOLUL I - ACTIVITATEA BANCARĂ ÎN ROMÂNIA

SECȚIUNEA Ș1. NOȚIUNEA ȘI EVOLUȚIA ACTIVITĂȚII BANCARE ÎN ROMÂNIA

Apariția băncilor ca instituții a avut loc în Grecia și Roma antică în secolele VII-VI î.Hr.. Acesta este rezultatul dezvoltării comerțului ca o consecință a emiterii monedei proprii de către fiecare oraș comercial. În scopul de a combate camăta mai multe cetăți grecești au decis să constituie „bănci publice” care pe lângă rolul propriu-zis bancar, mai aveau și sarcina strângerii impozitelor și dreptul de a bate monedă.

Cea mai veche bancă din lume este considerată a fi Bancă Monte dei Paschi, înființată în 1472¹.

În jurul secolului XVIII î.Hr. cantități de aur erau depozitate în temple din motive de securitate. În Egipt, cerealele precum grâul având o valoare intrinsecă, ca și aliment, funcționa în paralel cu metalele prețioase precum aurul și argintul, ca și bani². Grânarele regionale erau utilizate pentru a depozita și împrumuta cereale. Sub domnia dinastiei grecești Ptolemeică, aceste grânare răspândite prin Egipt au fost transformate într-o rețea de bănci, rețea centralizată în Alexandria, unde conturile principale de la celelalte grânare de stat erau înregistrate. Această administrare centralizată a fost

¹ Älteste Bank der Welt verhandelt über Staatshilfen <http://www.spiegel.de/wirtschaft/unternehmen/italien-monte-dei-paschi-verhandelt-ueber-staatshilfen-a-840638.html>

² Glyn Davies, *A History of Money From Ancient Times to the Present Day*, Ed. University of Wales Press, Cardiff, 2002, p.52.

prima bancă de stat (potrivit lui *de Soto*). Această bancă facilita comerțul pentru că funcționa și ca un sistem de plată, transferul valorilor între conturi se făcea fără să existe în realitate un schimb de bani, cereale.

Toate plățile se făceau prin documente. Această activitate a înflorit între 323 î.Hr. și 30 î.Hr.³

În Grecia antică, bancherii au fost în primul rând zarafi și cămătari, prezenți în piețe sau la festivaluri, schimbând monede străine de diferite emisiune în monedele utilizate local. Entități publice și private în societatea din Grecia antică, în particular temple, aveau rolul de a facilita tranzacțiile financiare. Aceste tranzacții constau în depozite, schimburi monetare, certificarea autenticității monedei (dacă moneda este din metal prețios și are o anumită greutate) cât și împrumuturi. Cele mai importante temple erau templul lui Artemis din Ephesos, templul lui Hera din Samos și templul lui Apollo din Delphi. Prima trezorerie din templul lui Apollo a fost construit înainte de sfârșitul secolului VII î.Hr., o trezorerie a templului a fost construită de orașul din Siphnos în timpul secolului VI î.Hr..

În porturile grecești, *trapeziții* - după numele stabilimentului lor comercial - „trapeza”, desfășurau o serie de operațiuni bancare veritabile: depuneri, împrumuturi, schimb, *crearea altor mijloace de plată decât moneda efectivă* prin intermediul conturilor și *transferabilitatea* sumelor înscrise în aceste conturi⁴. În Legea lui Solomon era reglementat nivelul dobânzilor, de asemenea această lege interzicea dreptul creditorilor de a transforma în sclavi pe acele persoane care deveneau

³ Glyn Davies, *A History of Money From Ancient Times to the Present Day*, Ed. University of Wales Press, Cardiff, 2002, p.52.

⁴ Bogdan Căpraru, *Retail banking*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p.2.

insolvabili sau pe un membru al familiei acestora, iar celor care își pierduseră pământurile datorită insolabilității li s-au restituit proprietățile⁵.

În Europa, în ciuda controverselor îndelungate asupra moralității dobânzii, sistemul bancar s-a consolidat treptat culminând emiterea banului de hârtie de către Banca Veneției în anul 1637. Băncile și-au mărit importanța pe măsură ce economia a continuat să se dezvolte, iar statul și-a mărit implicarea prin înființarea băncilor centrale.

În România, primele dovezi ale desfășurării unei activități bancare pe au fost descoperite între anii 1786-1855, reprezentând 55 de plăci de piatră, găsite într-o zonă de mine aurifere. Aceste mine datau din perioada Daciei Traiane și conțin detalii referitoare la contractul privind înființarea unei instituții bancare. Clauzele principale se refereau la faptul că băncile acordau împrumut în numerar și percepeau dobânzi.

În epoca modernă, primele încercări de creare a unei bănci au avut loc la începutul secolului al XIX-lea.

În Țările Romane, prima instituție de tip bancar a apărut în primul deceniu al secolului al XIX-lea în București. Apar apoi în anul 1857, la Iași, Banca Națională a Moldovei, și, în 1866, Banca Națională în București.

Prima tentativă de constituire a băncii naționale a aparținut principelui Grigore Alexandru Ghica. Deși supravegheată de stat, după mai puțin de un an de la primele operațiuni, banca a dat faliment.

Cea de-a doua bancă a fost autorizată să funcționeze ca filială a Băncii Imperiale Otomane din

⁵ Bogdan Căpraru, *Activitatea bancară. Sisteme, operațiuni și practici*, Ed. C.H. Beck, București, 2010, p.173.

Constantinopol, fără nici un control sau participare al beneficii în favoarea guvernului.

Banca Națională a României a fost înființată ca banca centrală în anul 1880 după modelul băncii centrale a Belgiei. În dezbaterile parlamentare asupra proiectului de lege, ministrul Finanțelor, Ioan Cămpineanu, s-a opus participării capitalului străin la constituirea Băncii Naționale. Capitalul băncii a fost stabilit la 30 de milioane, din care 20 de milioane prin subscripție publică, iar 10 milioane, depuse de stat.

La fel ca și în zilele noastre, în primul deceniu de activitate bancară, banca centrală apela în fiecare an la credite externe, deși nu exista nici FMI, nici Banca Mondială. La începutul secolului al XX-lea, statul s-a confruntat cu pericolul incapacității de plată datorită crizei economice și a acumulării datoriei externe și a recurs la soluția privatizării băncilor, adică la vânzarea acțiunilor statului din capitalul Băncii Naționale. Banii încasați din privatizare s-au topit rapid astfel încât guvernatorul a cerut Băncii Naționale un nou împrumut.

Băncile s-au aflat în continuă dezvoltare, unele dintre ele primind din partea statelor dreptul de a emite bilete de bancă. Dezvoltarea liberalismului economic și politic permit încă din sec. al XIX lea monopolul bancar asupra monedei fiduciare⁶.

Activitatea bancară, este o activitate economică de interes public foarte atent reglementată și cuprinde atragerea de depozite și acordarea de credite ca operațiuni bancare principale, precum și serviciile bancare conexe și accesorii. Băncile se constituie în

⁶ Dan Drosu Șaguna, Monica Amalia Ratiu – *Drept bancar*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, pag. 17.

majoritatea legislațiilor sub forma societăților pe acțiuni, iar la constituire fondatorii trebuie să dispună de un capital social care depășește cu mult cerințele unei societăți pe acțiuni obișnuite.

Activitatea principală a unei bănci consta în comerțul cu bani. Banca este pe de o parte debitor deoarece cumpăra bani suportând un cost sub forma dobânzii bonificate, iar pe de altă parte este creditor deoarece vinde banii acumulați, câștigurile găsindu-se în dobânda percepută.⁷

Sistemul bancar, în general, este structurat în general pe două nivele:

- primul nivel cuprinde o singură entitate - Banca Centrală a Statului (sau națională) cu atribuții privind politica monetară, valutară, de credit și de plăți, precum și cu atribuții în materia autorizării și supravegherii (prudențiale) bancare.⁸

Banca Centrală este, de regulă, singura instituție autorizată să emită monedă. Aceasta răspunde Guvernului sau direct Parlamentului și este o instituție non-comercială.

- al doilea nivel cuprinde, în principal, băncile **specializate**, instituții autorizate să desfășoare activități de atragere de depozite și de acordare de credite în nume și în cont propriu.

Cel mai important segment al băncilor specializate este constituit de băncile comerciale. Acestea dispun de o numeroasă rețea de agenții care oferă prin servicii bancare direct populației sau întreprinderilor. Băncile de investiții, spre deosebire de cele comerciale acționează

⁷ Nadia Cerasela Anitei, Roxana Elena Lazar – *Drept bancar și valutar*, Editura Universul Juridic, București, 2011, pag. 103

⁸ E. Zaharciuc, *Contabilitatea societăților bancare*, Ed. Teora, București, 2002, p. 9.

preponderent pe piața financiară și nu interacționează direct cu populația. În rândul băncilor specializate se încadrează și băncile de credit ipotecar sau casele de economii pentru domeniul locativ, care oferă credite ipotecare pentru locuințe persoanelor fizice sau juridice.

În România, pachetul legislativ care guvernează activitatea bancară este format din acte normative care reglementează pe de o parte activitatea bancară desfășurată de Banca Centrală a statului român, respectiv Banca Națională a României, iar pe de altă parte activitatea desfășurată de alte instituții bancare cu activitatea preponderentă de creditare.

Sistemul bancar românesc este format din Banca Națională a României, ca banca centrală care face parte integrantă din Sistemul European al Băncilor Centrale și din instituțiile de credit, ierarhizate în funcție de tipul de activitate pe care îl desfășoară.

SECȚIUNEA Ș2. BNR – BANCA CENTRALĂ NAȚIONALĂ

2.1. Reglementare și natura juridică

La o jumătate de secol după apariția primului proiect de înființare a unei bănci naționale, la 17/29 aprilie 1880, a fost publicată, în „Monitorul Oficial” nr. 90, *Legea pentru înființarea unei bănci de scont și circulațiune*.

Lua astfel ființă Banca Națională a României, instituție de credit, care deținea privilegiul exclusiv de a emite bancnote. Capitalul băncii era în întregime românesc și aparținea în proporție de o treime statului și două treimi particularilor.

Până la declanșarea Primului Război Mondial, Banca Națională a României s-a implicat în susținerea dezvoltării economiei naționale, prin volumul creditelor acordate și nivelul redus al taxei scontului. De asemenea, alături de guvernul român, a contribuit în anii 1890-1892 la elaborarea legilor care au consacrat schimbarea etalonului monetar, prin renunțarea la bimetalism în favoarea monometalismului aur. Între 1900 și 1925, statul s-a retras dintre acționarii băncii, fapt pentru care BNR a devenit o instituție particulară privilegiată, dar care avea aceleași responsabilități naționale.

În timpul Războiului de Reîntregire, BNR a susținut financiar efortul de război al guvernului român. Evoluția evenimentelor militare a obligat Administrația centrală a BNR să plece în refugiu la Iași și să accepte transferul tezaurului său la Moscova, fără ca acesta să mai poată fi recuperat.

Imediat după 1918, BNR a trebuit să răspundă altor provocări, printre care: criză economică postbelică, restabilirea convertibilității leului, unificarea monetară și extinderea rețelei sale de sucursale și agenții la nivelul întregii țări. După revenirea statului între acționarii săi (1925), BNR a fost implicată în proiectul stabilizării monetare din 1929, în controlul comerțului cu aur și devize, precum și în acțiunile de conversiune a datoriilor agricole și în organizarea și reglementarea comerțului de bancă începând din 1934.

În anii celui de-Al Doilea Război Mondial, BNR a susținut guvernul în cheltuielile provocate de acțiunile militare, luând, în același timp, măsuri pentru a stăvili inflația și a-și salva tezaurul propriu.

Regimul comunist a impus etatizarea BNR (1946) și apoi reorganizarea sa, potrivit noilor imperative politice.